

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: [Subjectivity – recenzja]

Author: Paweł Jędrzejko

Citation style: Jędrzejko Paweł. (2006). [Subjectivity – recenzja]. „Er(r)go”
(Nr 13, z. 2, 2006, s. 177-178)

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

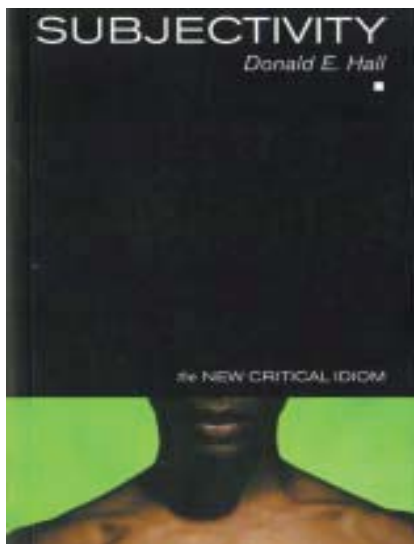
UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Donald E. Hall, Subjectivity. London and New York: Routledge, Taylor and Francis Group, 2004 (144 strony). Publikacja anglojęzyczna, w miękkiej oprawie.

Kim jestem? – oto pytanie wyznacznikowe dla dzisiejszych dyskursów humanistycznych. Podmiotowość jako pojęcie lokuje się w samym centrum zainteresowania wszystkich dyscyplin tej szerokiej dziedziny – a stanowiska względem podmiotu przyjmowane decydują nierzadko o metodologicznej orientacji podejmowanych badań. Problematyka związana z tytułowym konceptem omawianej tutaj, świetnie skonstruowanej i unikającej pretensjonalnego żargonu książki Donalda E. Halla wydaje się zyskiwać jeszcze na istotności w kontekście tempa przemian zachodzących w kulturze przełomu XX i XXI wieku: dziś – wyraźniej niż kiedykolwiek wcześniej – walka o podmiot jest walką o przetrwanie w determinowanej mocą logosu, dyskursywnej przestrzeni codziennej rzeczywistości.

„Kim jestem?” – oto pytanie, które na jakimś etapie życia – a być może w wielu czasem bardzo od siebie odmiennych jego momentach – każdy z nas starał się zgłębić. Tym bardziej że istotnie żyjemy w epoce, w jakiej na każdym kroku wymaga się od nas, byśmy rewidowali, wyrażali i wyjaśniali swoją tożsamość: wymaga tego całe grono autorytetów – poczynając od rodziców, pedagogów szkolnych i pracowników biur karier, poprzez guru przemawiających ze stron bestsellerowych poradników życiowych i gospodarzy talk-showów, aż do reklamodawców, którzy zachęcają nas byśmy spróbowali nowych sposobów wyrażania własnego „ja” nabywając drogi samochód, zapisując się na kurację odchudzającą czy eksperymentując ze zmianą koloru włosów. Ze wszystkich stron płyną wskazówki, które pozwalają nam uwierzyć, że posiadamy wolność i wszelkie niezbędne umiejętności by wciąż na nowo kreować własną tożsamość i czynić to kiedy tylko taka nasza wola, jeżeli tylko taką wolę *posiadamy* – ale jednocześnie daje się nam do wyboru podejrzanie niewiele opcji i ścieżek, które doprowadzą nas tam, gdzie będziemy mogli wygodnie wpasować się w społeczeństwo, a precyzyjniej w nacechowany genderowo, determinowany regionalnie, etnicznie i seksualnie jego podzbiór.

Werbalizując tę wątpliwość, autor wprowadza czytelnika w samo centrum żarliwej debaty wokół podmiotu – jednak uświadamiając mu centralny status pojęcia, nie pozostawia go w tej świadomości bez asysty. Hall bowiem – pełniąc rolę znakomitego przewodnika po historii teoretycznych uwikłań „jaźni” od czasów antycznych aż do współczesności – wiezie czytelnika „za rękę”, wskazując mu jednocześnie potencjalne zastosowania kolejnych teorii do badań literackich lub w kontekście szerzej pojętych studiów kulturowych. W czterech następujących po wprowadzeniu zasadniczych rozdziałach książki („Początki Nowożyt-

ności i Oświecenie”, „Wiek XIX i początki wieku XX”, „Polityka tożsamości” oraz „Postmodernizm a kwestia podmiotu podejmującego działanie”) autor dokonuje przeglądu wszystkich ważniejszych stanowisk metodologicznych i teoretycznych XX i XXI wieku, „włącznie z teorią psychoanalizy (rozumianej jako narzędzie interpretacyjne dla literaturoznawstwa i studiów kulturowych), materializmem, feminizmem i teorią *queerową*”, a następnie aplikuje omówione teorie jako narzędzia służące szczegółowej lekturze – precyzyjnemu odczytaniu wybranych tekstów literackich i kulturowych, poczynając od powieści aż do sztuk pięknych.

Zaproponowana przez autora formuła prezentacji zjawisk związanych z pojęciem tożsamości okazuje się niezmiernie skuteczna, bowiem – zgodnie z zapewnieniami wydawcy – istotnie oferuje czytelnikowi interesujący pogląd na „obsesję samodoskonalenia, jaka cechuje dzisiejsze czasy” oraz inspiruje refleksję na temat przyszłości pojęć takich, jak „podmiotowość czy jaźń” w dobie eskalacji rozwoju techniki i objawiających się w tym kontekście nowych możliwości i nieznanych dotąd sposobów potencjalnego definiowania tożsamości. Książkę uzupełniają jeszcze rozdziały pomocnicze: „Słowniczek pojęć”, obszerna „Bibliografia” zawierająca wiele nowych pozycji i ułatwiający poruszanie się po tekście „Indeks” – dzięki czemu poszukujący punktu wyjścia dla dogłębnych zorientowanych wokół podmiotu badań naukowiec – lub realizujący poważniejszy naukowy projekt, zaangażowany student – z łatwością zorganizują sobie kolejne etapy pracy oraz bez trudu dookreślą preferowane kierunki lektury i ścieżki dalszych intelektualnych poszukiwań.

Książka Halla jest więc znakomitym kompendium akademickiej wiedzy na temat podmiotu i podmiotowości jako kategorii kulturowych – jednak takie sformułowanie nie oddaje omawianemu dziełu pełnej sprawiedliwości. Przedstawiając podmiotowość jako zjawisko nieustannie „płynne” i nie poddające się jednoznacznym osądom, autor pozwala także interpretować swój wywód jako swoisty komentarz, interesującą metawypowiedź, już nie na temat podmiotu *per se*, ale przede wszystkim – na temat *badacza* i jego podmiotowości w kontekście nauki jako pojęcia i jednocześnie kulturowej wartości opartej na sankcji prawdy. Bez wątpienia można więc podsumować niniejszą krótką notę stwierdzeniem, iż *Subjectivity* jest pozycją godną polecenia. Warto dążyć do tego, by jej wersja polska mogła znaleźć się na księgarskich półkach – oby jak najprędzej.

Paweł Jędrzejko